

Briselē, 7.6.2018.
SWD(2018) 308 final

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS
IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMS

Pavaddokuments dokumentam

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA par pētniecības un inovācijas pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" izveidi un dalības un rezultātu izplatīšanas noteikumiem

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES LĒMUMS, ar ko izveido īpašo programmu, ar kuru īsteno pētniecības un inovācijas pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa"

PADOMES REGULA, ar ko izveido Eiropas Atomenerģijas kopienas pētniecības un mācību programmu 2021.–2025. gadam, kas papildina pētniecības un inovācijas pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa"

{COM(2018) 435 final} - {COM(2018) 436 final} - {COM(2018) 437 final} -
{SEC(2018) 291 final} - {SWD(2018) 307 final} - {SWD(2018) 309 final}

KOPSAVILKUMS

Šis ietekmes novērtējums papildina Komisijas priekšlikumu par ES pētniecības un inovācijas pamatprogrammu 2021.–2027. gadam “Apvārsnis Eiropa”, kas turpinās pašreizējo programmu “Apvārsnis 2020” (darbojas no 2014. gada līdz 2020. gadam), un priekšlikumu par Eiropas Atomenerģijas kopienas pētniecības un mācību programmu 2021.–2025. gadam (*Euratom* programma).

Pētniecība un inovācija palīdz Eiropai reaģēt uz iedzīvotāju prioritātēm, kas iekļautas ilgtspējīgas attīstības mērķos un Parīzes nolīgumā par klimata pārmaiņu novēršanu, lai radītu ilgtspējīgu izaugsmi un augstas kvalitātes darbvietas, kā arī risinātu jau esošās un negaidītas globālās problēmas. Taču kopumā Eiropa salīdzinājumā ar saviem galvenajiem tirdzniecības partneriem pašlaik nepietiekami iegulda pētniecībā un inovācijā un tāpēc riskē neatgriezeniski atpalikt.

ES līmeņa ieguldījumi, izmantojot secīgas pamatprogrammas, ir palīdzējuši sniegt sabiedrisko labumu ar augstu Eiropas pievienoto vērtību. Šādu pievienoto vērtību rada programmu vērstība uz izcilību, izmantojot ES mēroga konkurenci un sadarbību. Pamatprogrammas atbalsta zinātnieku mācības un mobilitāti, rada starpvalstu, starpnozaru un daudzdisciplināras sadarbības, lietderīgi izmanto papildu publiskās un privātās investīcijas, rada ES politikai nepieciešamās zinātniskās liecības un strukturējoši ietekmē valstu pētniecības un inovācijas sistēmas. Pamatprogrammu, jo īpaši pašreizējās programmas, nozīmīgo un paliekošo ietekmi ir atzinušas gan ES iestādes, gan dalībvalstis un ieinteresētās personas.

Programma “Apvārsnis Eiropa” ir veidota, pamatojoties uz “Apvārsnis 2020” starpposma novērtējuma sniegtajiem faktiem un pieredzes un uz neatkarīgās Augsta līmeņa grupas ES pētniecības un inovācijas programmu ietekmes vairošanai ieteikumiem. Jaunā Programma būs izaugsme, nevis revolūcija un būs vērsta uz dažiem funkcionāliem uzlabojumiem, lai vēl vairāk palielinātu atvērtību un ietekmi.

“Apvārsnis Eiropa” vispārīgie mērķi izriet no Līguma par Eiropas Savienības darbību. Tie ir šādi: stiprināt ES zinātnisko un tehnoloģisko bāzi un sekmēt tās konkurētspēju, tostarp rūpniecībā; izpildīt ES stratēģiskās politikas prioritātes, tostarp ilgtspējīgas attīstības mērķus, un palīdzēt risināt globālas problēmas. Lai risinātu īpašas pētniecības un inovācijas problēmas, ar kurām ES saskaras, programmai “Apvārsnis Eiropa” ir arī konkrēti mērķi. Visi mērķi ir piemērojami visā Programmā, un katra atsevišķā programmas daļa palīdz tos sasniegt.

Attīstību no “Apvārsnis 2020” atspoguļo atjaunotā struktūra. Trīs pīlāru struktūra tiks saglabāta, taču pārveidotā veidā, lai nodrošinātu labāku konsekvenci gan starp pīlāriem, gan to ietvaros, atbalstot Programmas mērķus.

1. pīlārs — Atvērtā zinātne — arī turpmāk būs vērsts uz izcilu zinātni un augstas kvalitātes zināšanām, lai stiprinātu ES zinātnes pamatu, izmantojot Eiropas Pētniecības padomi, Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības un pētniecības infrastruktūru. Kā augšupējs pīlārs, ko virza pētnieki, tas arī turpmāk piešķirs spēcīgu lomu zinātniskajai kopienai.

2. pīlārs — Globālās problēmas un rūpniecības konkurētspēja — labāk risinās ES politikas prioritātes un atbalstīs rūpniecības konkurētspēju, integrējot programmas “Apvārsnis 2020” prioritāti “Sabiedrības problēmu risināšana” un mērķi “Vadošā loma pamattehnoloģijās un rūpnieciskajās tehnoloģijās” piecās kopās (t. i., veselības aprūpe; noturība un drošība; digitālā joma un rūpniecība; klimats, enerģētika un mobilitāte; un pārtika un dabas resursi). Kopas labāk atbalstīs visu ilgtspējīgas attīstības mērķu spektru un palielinās sadarbību pētniecībā un inovācijā visās nozarēs, disciplīnās un politikas jomās,

uzlabojot elastību, koncentrēšanos un ietekmi. Sava politiskā fokusa dēļ pīlārs tiks īstenots lejupeji, izmantojot stratēģiskas plānošanas procesu, kas nodrošina ieinteresēto personu un sabiedrības iesaistīšanu un saskaņotību ar dalībvalstu darbībām. Pīlārs sniegs pienācīgu pamanāmību rūpniecības būtiski svarīgajai lomai visu Programmas mērķu sasniegšanā, jo īpaši globālo problēmu risināšanā, tostarp izstrādājot svarīgās pamattehnoloģijas nākotnei.

3. pīlārs — Atvērtā inovācija — sniegs novatoriem ar augstu potenciālu vienotu kontaktpunktu Eiropas Inovācijas padomē un palielinās sadarbību ar inovācijas ekosistēmām un dalībniekiem. Šīs darbības lielākoties tiks noteiktas augšupēji, integrējot un atzīstot “Apvārsnis 2020” darbības, piemēram inovāciju MVU (jo īpaši MVU instrumentu), Ātro ceļu uz inovāciju, kā arī nākotnes un jaunās tehnoloģijas. Inovācija joprojām saņems atbalstu visā Programmā, nevis tikai šajā uz inovāciju vērstajā pīlārā.

“Apvārsnis Eiropa” nostiprinās Eiropas pētniecības telpu, izmantojot: izcilas pieredzes apmaiņu (paplašinot “Apvārsnis 2020” darbības, kas palīdz uzlabot vāju pētniecības un inovācijas sniegumu, t. i., komandsadarbību, mērķsadarbību, EPT katedras un *COST*); pētniecības un inovācijas reformas un politiku, aptverot politikas atbalsta instrumentu; prognozēšanas darbības; un pamatprogrammas uzraudzību, izvērtēšanu, izplatīšanu un rezultātu izmantošanu.

Jaunajā Programmā būs arī dažas jaunas iezīmes un esošo elementu uzlabojumi. Tā kā “Apvārsnis 2020” veiksmīgi nodrošina izcilību, ietekmi un atvērtību, izmaiņas tiks turpmākajai Programmai radīt vēl lielāku ietekmi (ar Eiropas Inovācijas padomi un vērstību uz uzdevumu) un plašāku atvērtību (ar pastiprinātu starptautisko sadarbību, spēcīgāku atvērtās zinātnes politiku un jaunu politikas pieeju Eiropas partnerībām).

Eiropas Inovācijas padome palīdzēs ES nonākt vadībā revolucionāru un tirgu radošu inovāciju jomā. Tā atbalstīs augsta riska un tirgu radošus inovāciju projektus, kas (vēl) nerada ienākumus, palīdzēs pārvarēt “nāves ieleju” starp pētniecību un komercializāciju un palīdzēs uzņēmumiem izvērst darbību. Īpaši pielāgotais atbalsts novatoriem tiks nodrošināts, izmantojot divus galvenos finansēšanas instrumentus. *Pathfinder* progresīviem pētījumiem nodrošinās dotācijas no agrīnā tehnoloģijas posma (konceptijas pierādīšana, tehnoloģijas apstiprināšana) līdz agrīnam komerciālajam posmam (agrīns demonstrējums, darbības pamatojuma izstrāde un stratēģijas izstrāde). *Accelerator* atbalstīs turpmāko attīstību un revolucionāru, tirgu radošu inovāciju ieviešanu tirgū līdz posmam, kurā investori tās var finansēt parastajā komerciālajā kārtībā (no demonstrējuma, lietotāju testēšanas, pirmskomerciālas ražošanas un pēc tam, ietverot darbības izvēršanu). Tas īpašu uzmanību pievērš inovācijai, kas radīta, izmantojot *Pathfinder*, taču finansēs arī projektus no citām Programmas daļām, piemēram, Eiropas Pētniecības padomi vai zināšanu un inovāciju kopienas Gaidāmā Eiropas Inovācijas padomes radītā ietekme ietver vairāk inovāciju, kas rada jaunus nākotnes tirgus, jaunus uzņēmumus, kas izvērš darbību Eiropā, lielāku izaugsmi starp MVU, kā arī plašāku uzņēmējdarbību un risku uzņemšanos.

Programmā “Apvārsnis Eiropa” tiks ieviests ierobežots īpaši pamanāmu pētniecības un inovācijas uzdevumu kopums 2. pīlāra ietvaros (taču potenciāli norādot virzību citiem pīlāriem). Uzdevumos tiks dota priekšroka investīcijām un noteikti virzieni, lai sasniegtu sabiedrībai nozīmīgus mērķus, tādējādi radot lielāku ietekmi un informētību, atbalstot sistēmisku pieeju (pārejot no šauru nozaru skatījuma uz sistēmām kopumā) un saskaņojot instrumentus un programmas pētniecībai un inovācijai visā Eiropā. Uzdevumi vai nu paātrinās progresu ceļā uz zinātnisku, tehnisku vai sabiedrisko risinājumu kopumu, koncentrējot lielas investīcijas uz atsevišķu mērķi, vai pārveidos visu sabiedrisko vai rūpniecības sistēmu noteiktā laika posmā. Tie tiks atlasīti pēc Programmas uzsākšanas saskaņā ar stingriem atlases kritērijiem un izstrādāti kopīgi ar dalībvalstīm, ieinteresētajām personām un iedzīvotājiem. Šīs jaunās, uz uzdevumu vērstās pieejas gaidāmās sekas ietver

plašāku starpnozarū un starpdisciplināro sadarbību, lielāku ietekmi globālo problēmu risināšanā un ES prioritāšu īstenošanā, kā arī mazāku plaisu starp zinātņi, inovāciju un sabiedrību.

Pastiprināta starptautiska sadarbība ir būtiski svarīga, lai nodrošinātu piekļuvi talantiem, zināšanām, iekārtām un tirgiem visā pasaulē, lai rastu iedarbīgus risinājumus globālām problēmām un lai izpildītu globālas saistības. Pamatprogramma pastiprinās sadarbību un paplašinās asociācijas atvērtību, to darot pieejamu visām valstīm ar izcilām zinātnes, tehnoloģiju un inovācijas spējām, lai padarītu sadarbību un kopīgu projektu finansēšanu pēc iespējas vienkāršāku. Programma turpinās finansēt vienības no valstīm ar zemiem/vidējiem ienākumiem. Vienības no rūpnieciskām un jaunietekmes ekonomikām tiks finansētas tikai tad, ja tām ir būtiski svarīgas prasmes vai spējas. Gaidāmās sekas ietver augstāku izcilību Programmā, lielāku ES lomu globālo pētniecības un inovācijas sistēmu veidošanā un lielāku ietekmi.

Atvērtā zinātne būs jaunās Programmas darbības veids, pārsniedzot “Apvārsnis 2020” atvērtās piekļuves politiku, lai liktu nodrošināt tiešu atvērtu piekļuvi publikācijām un datiem (ar stingrām nepiedalīšanās iespējām datu gadījumā), kā arī pētniecības datu pārvaldības plāniem. Programma veicinās atrodamu, pieklūstamu, savstarpēji izmantojamu un atkārtoti izmantojamu (*FAIR*) datu izplatīšanu un atbalstīs ilgtspējīgu un inovatīvu pētnieciskās komunikācijas ekosistēmu. Tā sekmēs darbības, lai uzlabotu pētniecības prasmes Atvērtās zinātnes ietvaros un atlīdzības sistēmas to veicināšanai. Pētniecības integritātei un amatierzinātnei, kā arī jaunas paaudzes pētniecības izvērtēšanas rādītāju izstrādei būs būtiska nozīme.

Jaunā pieeja Eiropas partnerībām būs vairāk vērsta uz ietekmi. Vajadzība izveidot Eiropas partnerības vai atjaunot jau esošās tiks noteikta kā daļa no pamatprogrammas stratēģiskās plānošanas procesa. Visas Eiropas partnerības būs atvērtas visiem ieinteresēto personu veidiem (piem., rūpniecībai, dalībvalstīm un filantropijas fondiem) un būs ierobežotas laikā, piemērojot skaidrus nosacījumu pamatprogrammas finansējuma pakāpeniskai izbeigšanai. To pamatā būs principi attiecībā uz Savienības pievienoto vērtību, pārredzamību, atklātību, ietekmi, sviras efektu, visu iesaistīto pušu ilgtermiņa finanšu saistībām, elastīgumu, saskanību un komplementaritāti ar Savienības, vietējām, reģionālām, valsts un starptautiskām iniciatīvām. Nākotnes partnerību vide nodrošinās optimālu konsekvenci starp pamatprogrammas darbībām un partnerībām. Ir paredzēti tikai trīs partnerību veidi: i) kopīgi plānotas Eiropas partnerības, balstoties uz saprašanās memorandiem vai līgumiem; ii) līdzfinansētas Eiropas partnerības, balstoties uz vienotu, elastīgu līdzfinansēšanas darbību; iii) institucionalizētas Eiropas partnerības (balstoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 185. vai 187. pantu). Saskaņā ar darbības cikla pieeju pamatprogrammā tiks noteikti kritēriji visu Eiropas partnerību atlasei, īstenošanai, uzraudzībai un pakāpeniskai izbeigšanai.

Izmaiņas Programmas struktūrā un tās uzlabojumi palīdzēs sasniegt Programmas mērķus, padarot to efektīvāku un palīdzot tai radīt vēl vairāk ekonomisku ieguvumu un ieguldīto līdzekļu atdevi. Šo ietekmi palielinās pastiprināta sinerģija un komplementaritāte ar citām ES programmām, piemēram, izmantojot izcilības zīmogu.

Efektīva izpilde ir būtiski svarīga visu mērķu sasniegšanai. Tā ir arī būtiski svarīga, lai radītu lielāku ietekmi un turpmāku vienkāršošanu. Pamatojoties uz “Apvārsnis 2020” sasniegumiem, vienkāršošana joprojām ir aktuāla arī jaunajā Programmā. Ir veikti vairāki uzlabojumi, lai veiksmīgāk nodrošinātu ietekmi. Programma būs vērsta uz turpmāku vienkāršošanu tās pašreizējā faktisko izmaksu atlīdzināšanas sistēmā, vienkāršojot finansējuma modeli. Pastiprināti tiks izmantoti projektu finansējums attiecībā pret darbību izpildi (t. i., fiksētā summa) un citi vienkāršoti finansējuma veidi, ko pieļauj jaunā Finanšu regula. Tiks veidota visu ES programmu saistītā palāvība revīzijās un parasto grāmatvedības

metožu pieņemšana. Lai palielinātu elastīgumu, Programma atbalstīs disciplīnu un nozaru savienojumus un ļaus piešķirt līdzekļus starp pīlāriem un to ietvaros, lai strauji reaģētu uz jauniem jautājumiem vai problēmām. Tiks apsvērti turpmāki uzlabojumi priekšlikumu iesniegšanas un novērtēšanas procesā, pastāvīgi cenšoties samazināt laikposmu līdz dotācijas piešķiršanai un uzlabojot atsauksmju sniegšanu pieteikumu iesniedzējiem. Vērtēšanas kritēriji un process, kā arī neatkarīgu ekspertu iesaiste uzsvērs Programmas izcilību un ietekmi. Inovācijas atbalsta shēmas tiks optimizētas Eiropas Inovācijas padomē, savukārt komplementaritāti starp dotācijām un finanšu instrumentiem varētu pastiprināt ar apvienoto finansējumu.

Ietekme kopumā ir atkarīga no pētniecības un inovācijas datu un rezultātu izplatīšanas un izmantošanas, un tā ir efektīvi jā saglabā un jāpaziņo. Vērienīga un visaptveroša stratēģija palielinās šādu datu un rezultātu pieejamību un paātrinās to izplatīšanos, lai pastiprinātu Programmas kopējo ietekmi. Gatavu rezultātu kopumi tiks izmantoti sinerģijā ar citām ES programmām, lai nodrošinātu to izplatīšanos valstu un reģionālā līmenī, pēc iespējas palielinot Eiropas inovācijas potenciālu. To papildinās efektīvas komunikācijas un informēšanas kampaņas, kas veido uzticību un iesaista iedzīvotājus.

Programmas mērķu sasniegšanas progress tiks noteikts, izmantojot ietekmes ceļu rādītājus (ietekme uz zinātni, sabiedrību un ekonomiku). Ietekmes ceļiem ir būtisks laika aspekts: izšķir īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa ietekmes ceļus. Ietekmes ceļu rādītāji ietvers gan kvalitatīvu, gan kvantitatīvu informāciju, kuras pieejamība būs atkarīga no Programmas īstenošanas pakāpes. Atsevišķas programmas daļas sniegs ieguldījumu šajos rādītājos dažādā mērā un ar dažādiem mehānismiem. Galveno ietekmes ceļu rādītāju pamatā esošie dati tiks ievākti centralizētā un saskaņotā veidā, kas minimālo ziņošanas slogu nosaka saņēmējiem, tostarp izmantojot unikālus identifikatorus pieteikumu iesniedzējiem un automātiski iegūstot datus no esošajām ārējām publiskajām un privātajām datubāzēm. Pamatscenāriji, mērķrādītāji un kritēriji tiks noteikti pirms Programmas uzsākšanas. Pārvaldības un īstenošanas dati no Programmas arī turpmāk tiks vākti gandrīz reāllaikā. Katru gadu tiks analizēts galveno pārvaldības un īstenošanas aspektu progress. Starpposma un *ex post* izvērtējumi nodrošinās, ka metodoloģijas ir konsekventas un tvērums ir visaptverošs.